

К.К.Кудажы
«Дуруялар -
эжеш күштар»

Кичээл-сайгарылга

Кичээлдин сорулгазы:

- Чогаалдын утказын болгаш тургузуун, ында кирген овур-хевирлерни дамчыштыр сайгаар.
- Дуруялар кажан-даа чааскаан чорбас, эштиг чоруур, бот-боттарынга бердинген болгаш ынакшылдын, шынчы чоруктун символу дээрзин чогаал дамчыштыр билиндирер.
- Аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадыр.

K.K.Кудажынын чогаадыкчы ажылынга кыска беседа

- К.К.Кудажы деп кымыл ол?
- Оон кандыг-кандыг чогаалдарын билир силер?
- Ол чечен чогаалдын кайы жанрларынга хойу-бите бижип чорааныл?
- Оон чогаалдарынын онзагай шынары чудел?

Кичээлдин эпигравы

Эрте шагда уе-дуптен тыва кижи
Эжеш күшче октуг боозун арнып чорбаан.
Эжеш бурган чудулгеден артык сагып,
Эртине дег ыдыктыг деп санап келген.

А.Даржай

- Орус чоннун демдек тайылбырында: «Эрте чазын дуруяларны бир дугаар корген кижи удаваандада кудадоюн дужурер»
- Эжеш дуруялар ангы-ангы чоннарнын культуразында шынчы ынакшылдын, ынакшылга бердингенинин база ааскекитин, узун назыннын, мерген угаанын символу болуп турар.
- Дуруялар, оларнын «куу дуруялар» дээр хевири, чугле ийи чуурга торуур, олар частып кээрге чедир олар денге чуургаларны базып, бирээзин бирээзи азырап, денге остурер.

-Дуруяларны корем!

Шынап-ла, ийи дуруя
Улуг-Хемни ору ужуп чоктап
чыткан.

Кижиинин сарыылы бирги черге
тураг ужурлуг.

Кижиинин угааны эки болза,
хевири ала чайгаар-ла чарап
апаар.

К.

Кудажы

Овур-хевирлернин чуулдешкээ

Эртэнги
эжеш
дуруялар

Чангыс дуруя

Оолдарлыг
эжеш
дуруялар

Оля биле Коля

Оля

Ольга,
Николай
уруу Айлашка

Чогаалдын
сюжеттиг
хөгжүлдэз

Олянын
кылдыныгларынга
дууштур ажыглаттынган
уран-чечен аргалар

Экер Эресовичинин
сагыжынга кирип
келген бодалдary

Оля биле Колянын
автобуска
коступ келири

Олянын автобуска
чааскаан коступ
келири

Олянын уруу-бите
коступ келири

Айлашка
иешкилернин
болгаш ачазы
Николайнын коступ
келири

Оля биле Колянын автобуска коступ келири	Оля эриин ажып чораан аас-кежиин то-чая хулумзурээн	Экер Эресовичинин сагыжынга эртенги ийи дуруяа кирер
Олянын автобуска чааскаан коступ келири	Олянын тону тарлай берген; хун келген тудум, ооктери чедишпестеп бар чыткан	«Халаптыг аныяктардыр ийин! Амгы шагнын аныяктарын чуу дээрил аан?...»
Олянын уруу-бите коступ келири	Олянын портфели, чаактарыдаа соолбургай. Үнда кызыл-кызыл долбаннар чок, карактарынын одунун суларгайы кончуг, эриннери хан чок болгаш мунгаргай.	«Ам-даа чааскаан хевээр. Бир эвес мээн уруумну ынчаар каапкан болза, ол куурумчууну хул ыйба кылып каар ийик мен.»
Айлашка иешкилернин болгаш ачазы Николайнын коступ келири	Мурнуку эжиктен хоглуг каткы кирип орган: ол каткы тараа дег тодуг, ары чигири дег чаагай, хат-салгын дег чиик, айыраё чечек дег чарааш болган. Ольганын эриннери тодуг, кызыл, оорушку долгандын	«Эр кижи биле хөрөжжен кижи каттыжып алгаш, чугле ынчан будун кижи болур чуве-дир ийин.»

«Эр кижи биле хөрээжэн
кижи каттыжып алгаш,
ч\гле ынчан б\д\н кижи
болур ч\ве-дир ийин»

К.Кудажы

Чааскаан арткан дуруяа

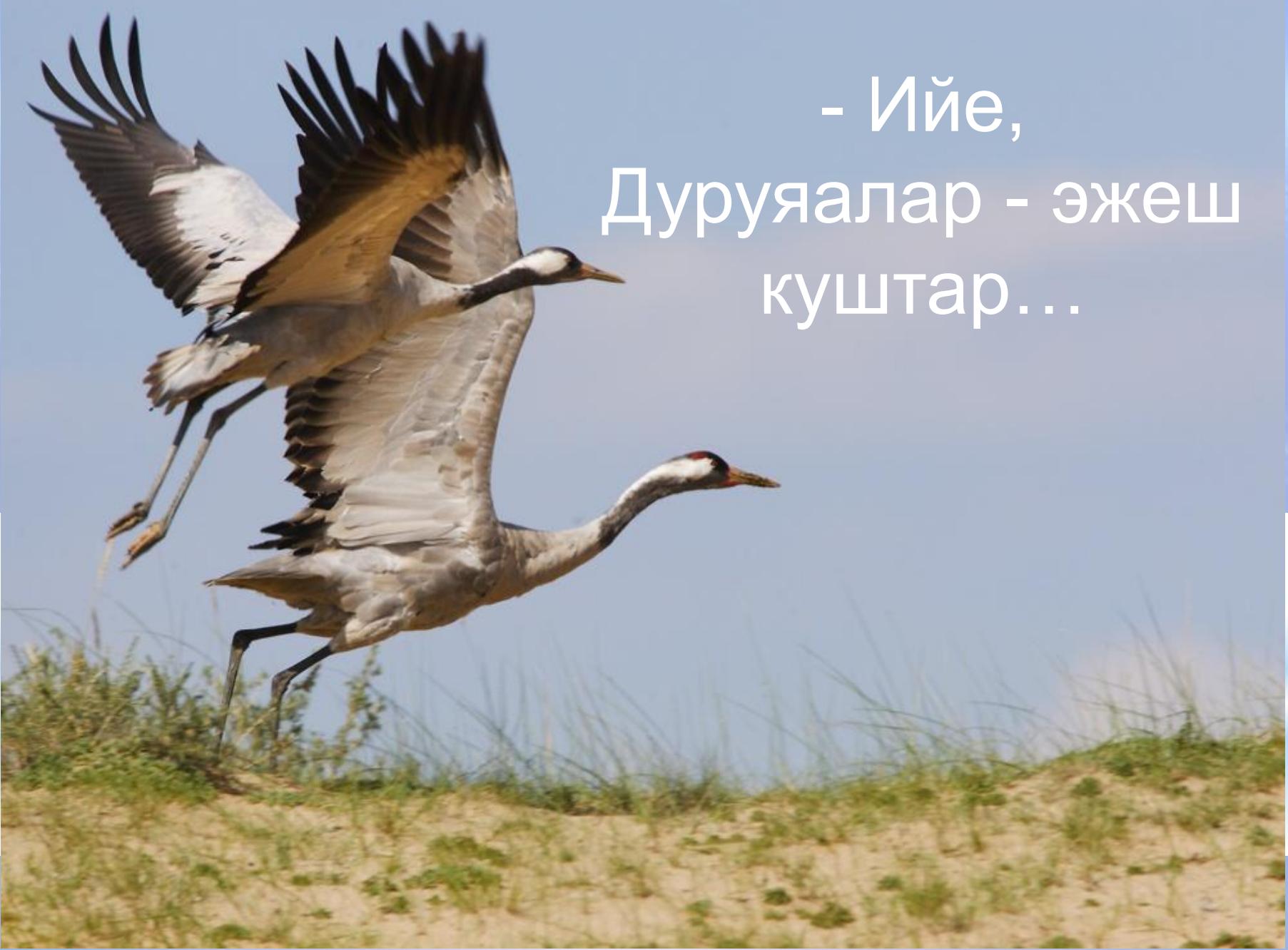

Чалгыннарын донган чуве дег эштип алган, боостаазы когдегер, уну шала дунук. Чугле оон ак оеэ куурарып, чалгыннары чылдын-на улам карарып бар чыткан, хорээнде чогдурунун дугу чудап, увурерип калган. Удууру ковудээн, ажыг-шужугнун уржуу-ла ыйнаан...

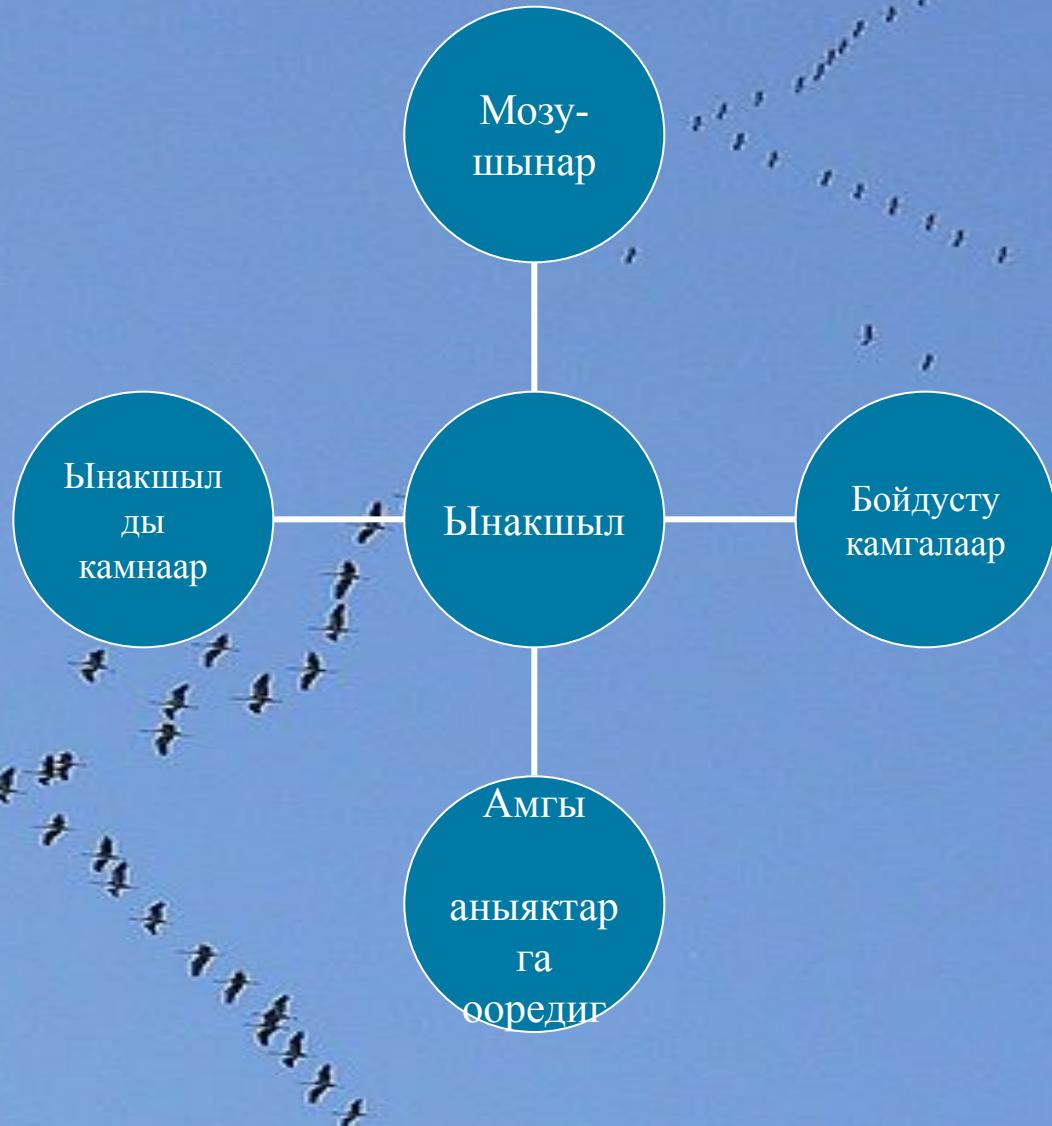
Чогаалга хамаарышкан ниити айтырыглар.

- Экер Эресовичинин овур-хевири кандыгыл?
- Оон кылдыныглары ажыл-ижи чул?
- Маадырнын кол бодалдары кандыг туннелге келирил?
- Чогаалда болуушкуннарнын болуп турар черин, уезин тодарадынар?
- Чогаалдын тема, идеязы дүгжуп турар бе?
- Чогаалда кол темадан ангыда кандыг темалар кодуртунуп турарыл?

- Ийе,
Дуруялар - эжеш
куштар...

Чогаалдын темалары

Улуу-бите четтирдим!!!

